

Pitkään oireilevien COVID-19-potilaiden omakohtaista tietoa kannattaa hyödyntää

Hyödyntäminen on tärkeää diagnostiikassa, hoidossa, kuntoutuksessa ja tutkimuksessa.

Osa COVID-19-infektion sairastavista potilaista jää pitkään oireilevaksi. Näiden potilaiden hoidossa ja kuntoutuksessa tarvitaan moniammatillista lähestymistapaa ja yhtenäistä ohjeistusta. Pitkittyneelle koronavirusinfektioille tarvitaan myös kliiniset diagnostiset kriteerit, sillä pandemian ensimmäisen aallon aikaan suurelle osalle sairastuneista ei ole tehty oikea-aikaista diagnostista virusosoitusta. Pitkään oireilevien potilaiden omia kokemuksia on syytä hyödyntää tutkimuksessa.

Kriteerit koronatestaukselle ja sairaalahoidon tarpeelle olivat pandemian ensimmäisen aallon aikana tiukat. Kotona sairastettiin sekä lieviä että ankariakin tautimuotoja. Serologiatutkimuksen mikroneutralisaatiotestin tulosten perusteella HUS-alueella esiintyi keväällä ensimmäisen epidemia-aallon aikana noin 3–10-kertaisesti tartuntoja verrattuna tartuntatautirekisterin varmistettuihin tautitapauksiin (1). Todellista sairastaneiden määrää tästä ei varmuudella pysty päättelemään.

COVID-19-infektio ei ole vain hengitystieinfektio

Koronaviruksen aiheuttamat vaikeat keuhkokuuutokset ovat olleet keskeisiä vakavissa tehohoitoon tai kuolemaan johtaneissa sairastumisissa. Tauti aiheuttaa myös runsaasti syviä laskimotrombeja ja keuhkoveritulppia. Tromboosien ja mikrotromboosien hoito ja profylaksia onkin vakavasti sairastuneiden potilaiden osalta keskeinen osa hoitoa (2).

Uusi teoria bradykiniini-myrskystä koronavirusinfektion vaikutusmekanismina vahvistaa käsityksiä endoteelivauriosta ja koronainfektioista ensisijaisesti vaskulaarisena sairautena. Se myös selittäisi viruksen laajoja vaikutuksia keuhkojen lisäksi immuunipuolustuksessa, sydämessä, hermostossa sekä koko elimistössä (3).

Osa koronaviruspotilaista oireilee pitkään

Infektioista parantuneiksi katsotaan potilaat, joilla 21 päivän kuluessa varmistetusta koronavirusdiagnoosista ei ole seurantamerkintöjä. Osa sairastuneista kuitenkin on oireillut pitkään eivätkä kaikki ole kuukausienkaan kuluttua palautuneet työkyntoisiksi (4, 5). Koronapandemian yhteydessä myös lievempien tai kotona sairastettujen ja usein

testaamattomiksi jääneiden potilaiden pitkäaikaisoireilu on ollut yleistä. Potilaat ovat muodostaneet monissa maissa vertaistukiryhmiä, joiden kautta pitkään oireilevien potilaiden (ns. long haulers) tilanteeseen on havahduttu. Potilaiden vertaistukiryhmä on kerännyt Suomessa jo 3 000 jäsentä.

Ryhmä on toteuttanut kaksi kattavaa oirekyselyä, josta ensimmäiseen vastasi keväällä 507 henkilöä ja aivan vasta päättyneeseen toiseen kyselyyn 513 henkilöä. Ryhmä on vedonnut myös päättäjiin pitkään oireilleiden todellisen lukumäärän selvittämiseksi ja hoidon sekä tutkimustarpeen tunnistamiseksi (6). Vastaajista yli 75 % oli iältään 30–59-vuotiaita ja enemmistö oli naisia. Vain 20 %:lla virustesti oli tehty kevään kyselyssä 10 vuorokauden kuluessa oireiden alusta ja heistä oli 40 % positiivisia. Merkittävää aiempaa infektioitaipumusta vastaajilla ei ollut. Akuutille koronavirusinfektioille tyypillisten kuumeen, päänsäryyn, keuhko-, sydän- ja verenkierto-oireiden ohella moninaiset eri elinten aaltoilevat ja vaihtelevat oireet vastaavat myös muiden maiden oirekyselyissä kuvattuja noin sataa oiretta (7). Positiivisen tai negatiivisen testituloksen saaneiden tai testaamattomien välillä ei ollut eroa oirekuvassa. Tyypillisesti potilaat kuvaavat oireitaan erikoiseksi, jollaisia eivät koskaan aiemmin ole kokeneet.

Suomalaisryhmä on verkostoitunut muiden maiden ryhmien kanssa. Ryhmät järjestivät kokouksen WHO:n kanssa, missä nostettiin esiin toimenpide-ehdotuksia liittyen potilaiden hoitoon, kuntoutukseen ja tutkimukseen. WHO:n viesti potilastukiryhmille oli myönteinen: "We have heard your message about long covid and we will act"(8).

39 brittiläistä pitkään oireillutta lääkäriä julkaisi katsauksen omasta tilanteestaan sekä potilaina että lääkäreinä (9). Koronavirusinfektioille pitäisi heidän mukaansa laatia diagnostiset kriteerit myös kliinisen kuvan perusteella, koska virustestausta ei ole tehty usein. Tieteellinen tutkimus on välttämätöntä ja siinä pitää huomioida kaikki pitkäaikais-sairastuneet, joiden omat kokemukset ovat tärkeitä myös tutkimuksessa (9).

Tutkimukseen perustuvia parantavia hoitoja ei ole vielä pitkäaikaisesti oireileville koronapotilaille. Pragmaattinen lähestyminen potilaiden hoidossa on toistaiseksi tutkia ja

hoitaa potilasta oireiden vakavuuden mukaan ongelma kerrallaan. Vielä todellisilta pitkäaikaisvaikutuksiltaan ja osin vaikutusmekanismiltaankin tuntemattoman viruksen vaikutukset ulottuvat monien erikoisalojen alueelle. Siksi tarvitaan monialaista yhteistyötä näiden potilaiden seurantaan, hoitoon ja kuntoutukseen.

Myös Suomessa tarvittaisiin Britanniassa laaditun kaltainen ohjeistus, jota päivitetään tutkimustiedon lisääntyessä (10). Potilaiden omien oirekuvien huomioiminen ja analysointi toivottavasti auttaa koronainfektiön ja mahdollisesti muidenkin virustautien pitkäaikaisvaikutusten tutkimusta ja ymmärtämistä.

Paula Kujala

professori h.c.

patologian dosentti, Turun yliopisto

ylilääkäri (osa-aikainen), Fimlab Laboratoriot Oy

Juttu on julkaistu aiemmin Lääkärilehdessä 42/2020.

Kirjallisuutta

1. https://www.thl.fi/roko/cov-vaestoserologia/sero_report_weekly.html
2. Sivula M, Lassila R: COVID-19 - mikro- ja makrotromboosit komplikaatioiden taustalla. Duodecim 2020; 136:1765-7
3. Thomas Smith: A Supercomputer Analyzed COVID-19 – and an Interesting New Theory Has Emerged. A closer look at the Bradykinin hypothesis. [Elemental.medium.com](https://elemental.medium.com). verkossa 1.9.2020, <https://elemental.medium.com/a-supercomputer-analyzed-covid-19-and-an-interesting-new-theory-has-emerged-31cb8eba9d63>
4. Michael Marshall: The lasting misery of coronavirus long-haulers. Nature 585, 339–341 (2020)
5. Rubin R: As their numbers grow, COVID-19 "Long Haulers" stump experts. JAMA Published online September 23, 2020 <https://jamanetwork.com/> on 09/23/2020

6. https://apuakoronaan.fi/koronaviruksen-oireet/?fbclid=IwAR0E_EQZmmB_oFCzv_irPip-JrCEWyBkA4-PUrVPG4EnN9xgOihicQiz0Q
7. https://www.nbcnews.com/health/health-news/covid-19-long-haulers-report-nearly-100-symptoms-more-100-n1235217?fbclid=IwAR2ZnLFk-s24V2BEy_AjpUZ_zlBJ-zy5bvgwx1Vobf8Wx7iqRcVfeOz_ZKkw (verkossa 30.7.2020)
8. <https://blogs.bmj.com/bmj/2020/09/03/we-have-heard-your-message-about-long-covid-and-we-will-act-says-who/> (verkossa 3.9.2020)
9. Alwan NA, Attree E, Blair JM ym.: From doctors as patients: a manifesto for tackling persisting symptoms of covid-19. BMJ 2020;370:m3565
10. Greenhalgh T, Knight M, A'Court C ym.: Management of post-acute covid-19 in primary care. BMJ 2020;370:m3026. doi: 10.1136/bmj.m3026

OLETKO JO LUKENUT NÄMÄ?

Vanhuksen kuolema

Kommentit - 25.10.2020

Karanteeniajan muutos vaikuttaa Koronavilkkuun

Uutiset - 24.10.2020

Tutkimuksella tietoa toimenpiteiden tuottamista aerosoleista

Uutiset - 23.10.2020

